

THE HOLY NEW FRIDAY - THE HISTORY OF A CHURCH IN BUCHAREST

Claudiu Cotan

Senior Lecturer, PhD., "Ovidius" University of Constanța

Abstract: The city of Bucharest has in its history many churches which today no longer exist, but on whose foundations another was built. One of these churches is the Holy New Friday, built around the North Station. In this study I will present the history of a church built in the middle of the nineteenth century by one of the greatest merchants in Bucharest. The testimony that he left to his death proves the care he has shown to his church. This church not exists today, but its history was continued by the imposing church which we see today.

Keyword: church, history, merchant, testimony, priest, property

Orice locaș sfânt reprezintă legătura văzută a omului cu Dumnezeu, locul în care înălțăm rugăciuni, în care aducem mulțumiri iubirii și griji pe care Dumnezeu ne-o arată chemându-ne să ne apropiem cu mai multă nădejde de El. În biserici sălășluște Dumnezeu așteptându-ne. Printre documentele din Arhiva Națională am întâlnit și câteva pagini care prezintă istoria unei biserici din București, un locaș sfânt care acum nu mai există, dar a cărei istorii a fost dusă mai departe de bisericile care au fost zidite de-a lungul deceniilor în același loc. Istoria acestei biserici a început în anul 1853, când un negustor grec Nicolae Eftimiu, însuflit de gânduri nobile și fiind aprins de râvna de a clădi o biserică, a trimis mitropolitului două cereri, una semnată de el, iar cealaltă de credincioșii din marginea Bucureștiului, din zona actualii Gări de Nord. Credincioșii cereau să se ridice o biserică nouă, primind cu bucurie ajutorul negustorului Eftimiu, cel care avea mijloacele materiale și terenul pe care urma să fie construit sfântul locaș la Bariera Uliței Tîrgoviștei¹.

Nicolae Eftimiu s-a născut în Grecia în 1812, iar în pomelnicul din 1864, păstrat în biserica ctitorită de el, erau trecute mai multe nume de greci, care erau cu siguranță rudele sale. După tradiția ortodoxă, care acordă un respect special ctitorilor sfintelor locașuri, chipul său a fost pictat în biserica pe care a construit-o, fiind prezentat cu înfățișarea tipică a negustorilor greci din aceea vreme. Ajuns în Țara Românească, la București, s-a căsătorit cu Florica, fără a avea însă urmași. Tînărul Eftimiu s-a implicat treptat în afaceri de amploare, obținînd venituri importante din vînzarea de cereale, din închirierea de terenuri pentru oierit, din vînzarea de fîn, comerțul cu animare și administrarea de cîrciumi. Numeroasele călătorii făcute în diferite județe pentru a-și conduce afacerile i-au subrezit însă sănătatea, de aceea la numai 36 de ani și-a făcut primul testament. Cel de-al doilea testament l-a încheiat la 1 decembrie 1858, document care a rămas valabil pînă la moartea sa.

La 15 mai 1848, negustorul Nicolae Eftimiu cerea Sfatului orășenesc dreptul să-și acopere casele din Ulița Tîrgoviștei cu olane. Treptat numele său a început să apară într-o serie de tranzacții comerciale importante. Astfel, în 1852 a închiriat o casă de pe moșia Grozăvești, proprietatea Mănăstirii Sfîntul Sava, pentru care a plătit embatic lui Adam Atanasiu. De altfel, afacerile negustorului grec erau făcute în zone din preajma Bucureștiului, în Ghencea, Clinceni și Grozăvești, fiind arendaș de moșii și păduri, dar și negustor en gros de lemne. Treptat și-a extins afacerile, iar în 1852 a cumpărat moșia Foreti a lui Ion C. Rusett, cu 40 de pogoane cu vie aflată pe marea moșie Grozăvești, pentru care plătea embatic Mănăstirii Sfîntul Sava, dar primea în schimb și dreptul de comerț cu vin și rachiu. Moșia era situată la

¹Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 73.

intrarea în București, în preajma Podului de Pământ – Calea Plevnei. Eftimiu a cumpărat și hanul de pe moșia Grozăvești, pe care în 1859 l-a dăruit ctitoriei sale, biserica Sfânta Vineri Nouă.

Eftimiu a arendat, în anii 1849-1852, de la Zinca Mihălceasca moșia acesteia de pe Sabar, ce se găsea lângă satul Bragadiru, încheind un nou contract în anii 1852-1856 și pentru moșia Clinceni, pentru care a primit și dreptul de a exploata pădurea care se găsea pe această moșie. Pentru o perioadă a fost arendaș al moșiei Giulești, pe care a închiriat-o pentru pășunat ciobanilor care-i plăteau taxele în bani, miei, lână și brânză. Din pădurea acestei moșii vindea lemne de foc la depozitul său din București. Împreună cu doi apropiați a luat în arendă și moșia spătarului Grigore Cantacuzino din județul Ilfov. Cei trei negustori exploatau pădurea și cu siguranță obțineau venituri importante din vânzarea lemnului în București.

Cel mai apropiat colaborator al său a fost Ștefan Lampadarie, preotul paroh al viitoarei sale ctitorii. După moartea lui Eftimiu, colaboratorul său și-a însușit o mare parte din averea răposatului negustor pentru care a intrat în conflict cu Epitropia bisericii Sfânta Vineri Nouă, locașul în care slujea ca preot. Averea lui Eftimiu s-a împărțit între Epitropia bisericii și soția sa Floarea, ale cărei drepturi nu au fost însă respectate, fiind nevoită să trăiască în sărăcie până în sfârșitul vieții sale, în anul 1869².

Nicolae Eftimiu a fost îngropat în fața bisericii ctitorite, mormântul său fiind împrejmuit cu grilaj de fier. Pe lespedea de pe mormânt era scris: „*Sub această piatră se odihnește robul lui Dumnezeu Nicolae Eftimiu, ctitorul acestui sfânt locaș, născut în 1812 și încetat din viață la anul 1862. Și oricine veți trece pe lângă acestu mormânt, ziceți: Dumnezeu să-i ierte toate într-unu cuvântul*”. La mormânt s-a așezat și un monument pe care a fost săpat textul: „*Călătorule, oprește-ți pașii și privind această piatră, adu-ți aminte că ești muritor. Aci, iubitul nostru frate Nicolae Eftimiu, pe care fatala moarte îl răpi, am fost și eu ca tine, trăind în viață ani 50; la februarie 24, 1862, am lăsat lumea, amicii mă vor urma în eterna mea locuință. Acest monument s-au ridicat prin sîrguința preotului Ștefan Lampadarie și Gheorghe Pancu, epitropii acestui sfânt locaș*”.

Interesant este testamentul său în care a arătat o deosebită preocupare pentru biserica pe care a ctitorit-o, dar și rudelor și apropiaților săi: „*De vreme ce întîmplarea cea viitoare este nevăzută și însuși îngerilor necunoscută, că numai lui Dumnezeu toate sunt cunoscute. Subiscălitul Nicolae Eftimiu, din orașul București, mahalaua Sfânta Vineri Nouă, din Ulița Tîrgoviștei, deși în anul 1848, februarie 18, am făcut diată, care s-a legalizat de onor Judecătoria civilă a Ilfovului, Secția I, la 10 mai, sub nr. 124, însemnînd cele ce trebuie ca să se urmeze cu averea mea, după ce voi înceta din viață, dar fiindcă Înaltul Creator s-a milostivit de mi-a prelungit zilele pînă acum, cînd a trecut nu îndelungat interval, în care lucrurile și starea mea ce a luat prefacere; și de vreme ce avînd consoartă după lege, pe Doamna Floarea, cu care petrec și astăzi și nu am făcut cu dumneaiei niciun copil și astăzi nu am rude nici de sus nici de jos, desființînd acum aceea diată făcută de mine în anul 1848 și pentru mai sus cuvinte și în virtutea art. 32, de la cap. al 3-lea, partea a 6-a, din Pravila civilă, astăzi pînă sunt cu mințile întregi și sănătoase, numesc testamentară pe sfîntanbiserică, clădită de mine din temelii lângă Bariera Uliței Tîrgoviștei întru cinstea Sfîntei noastre maici Paraschiva și Sfîntului Mucenic Haralambie și a Sfîntului Ierarh Nicolae și autorizez pe epitropii acestui sfînt locaș, numiți de mine, prin osebit act cu care am înzestrat această sfîntă biserică cu acareturile acolo cuprinse și anume:*

Domnul conțopist Niță Rădulescu, sfinția sa preotul Ștefan de la această biserică și domnul Ghiță Pancu ca, din minutul ce mă voi muta din această viață, să ia în a dumnelor administrație toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare, în numele bisericii și în folosul acestui sfînt locaș și să urmeze cele următoare cu starea ce se va găsi dreaptă a mea, afară

²Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 154.

de aceea pe care, în vorbitul mai sus act am dăruit-o bisericii și care ca înstrăinată nu mai poate fi supusă la nicio obligație către nimeni.

- I. Să deosebească din cererea mea cheltuielile înmormântării și ale căutării sufletului meu pînă la 3 ani cu parastasele cuviincioase și să se dea și una sută sărindare pe la sfintele biserici spre pomenirea noastră și a părinților noștrii.
- II. Să se plătească oricîte datorii se vor dovedi către cineva, prin zapise scrise și iscălite de al meu condei, iar cîte zapise se vor înfățișa scrise cu slovă străină să nu se considere de bune, fiindcă eu totdeauna am păstrat de a scri însumi, cu mîna mea chitanțele și zapisele, în daravelile mele mai vîrtos că nu-mi aduc aminte, ca să fiu cuiva și dator.
- III. Dacă încetarea mea din viață va fi înaintea soției mele, apoi, prin dreapta împăciuire, epitropii să deservească a șasea parte din averea mea ce va mai rămînea și această a șasea parte să o înmîneze în bani gata soției mele ca un drept al ei după art. 23, de la capu al 3-lea, partea a 6-a, din pravila civilă, de vreme ce a petrecut cu mine în căsnicie peste 25 de ani, fără însă să fi făcut vreun copil sau să fi mai avut nici eu, nici ea altă căsătorie.
- IV. Să trimită lei două mii nepoate-mi de frate Panaia, la patria sa.
- V. Să trimită lei două mii la nepoții mei de văr Nicolae Dumitru și Eftimiu, la patria lor.
- VI. Să dea lei două mii la nepoții de frați ai soției mele Floarea.
- VII. Să dea două mii copiilor răposatului Stoica, finul meu.
- VIII. Să înzestreze patru fete sărmane la măritișul lor cu cîte cinci sute de lei fiecare.
- IX. Să dea nepotului meu de văr Nicolae, via ce o am cumpărată de la Dealul cel Mare, pe Valea Ursoaia și osebit i se mai destinează lei cinci mii, care se vor da cu dobîndă pînă va veni în vîrsta pravilnică, iar dacă va înceta din viață pînă a nu se căsători, să rămînă via pe seama sfintei biserici clădită de mine.
- X. Pe oricîte slugi se vor găsi în slujba mea, la încetarea mea din viață să le socotească după catastife și plătindu-le pe loc dreptul lor pînă la o para să le mai dea gratis încă cîte două sute de lei fiecărui individ.
- XI. Pe lîngă cele expuse mai sus, mai autorizez pe domnii epitropi ca să lase nesupărați pe locuitorii emancipați de la Chitila, despre plata oricîta sumă de bani se va deosebi din zapise sau catastife că am să iau de la dînșii fiindcă le-am iertat toate datoriile.
- XII. Toată cealaltă avere ce va mai rămîne se va adouga la zestrea ce, cu deosebit act, am dăruit-o bisericii, care ori se va da cu dobîndă sau se va cumpăra cu dînsa vreun acaret, după cum va povățui pe domnii epitropi interesele bisericii ca din veniturile acestea și ale celorlalte acareturi cu care am înzestrat acest sfînt locaș, să se păstreze cu sfințenie condițiile și cugetul meu din actul de danie ce se afla depus la biserică, ridicîndu-se și asupra mormîntului meu un mormînt de piatră de marmură.

Pentru care am făcut și am scris acest Testament spre a avea urmarea în tocmai. Pe lîngă cele expuse mai sus se mai adaugă că D. D. Epitropi pe lîngă dreptul de a vedea parte din starea mea cuvenită soției mele să-i dea și existența morală și o încăpere pentru a sa adăpostire pînă la sfîrșitul vieții sale (testamentul cuprindea același text și în limba greacă) ”³.

Negustorul Eftimiu a făcut toate demersurile pentru ridicarea ctitoriei sale. În urma discuțiilor purtate, mitropolitul Nifon al Țării Românești a cerut protoiereului Manolache al

³Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 196, doc. 1 decembrie 1858.

Plășii de Sus să cerceteze la fața locului și să raporteze cu deslușire câte familii cereau zidirea noii biserici, unde erau îmbisericiți, de ce fonduri dispunea ctitorul, dacă se cuvinea ridicarea unei alte biserici, iar dacă li se va da voie, câte familii urmau să fie luate de la parohiile din preajmă. Documentul a fost semnat de mitropolitul Nifon și de clucerul C. Tocilescu, secretarul cancelariei mitropolitane. După cercetarea protoiereului la 14 noiembrie 1853, Nicolae Eftimiu a dat un înscris prin care s-a angajat să clădească biserica pe locul anunțat, terenul cumpărat de el, cu cheltuiala sa „*fără a supăra Mitropolia cu vreo cerere de pantahuză*”. Credincioșii care doreau puteau contribui la ridicarea bisericii pentru a se simți și ei legați sufletește de noul locaș. Documentul înaintat de Eftimiu mitropolitului Nifon a fost scris în limba gracă pe care negustorul grec o știa mai bine decât limba română⁴.

La 16 noiembrie 1853, protoiereul a trimis raportul său mitropolitului, document în care a dat răspuns la toate problemele ridicate susținând în final necesitatea ridicării sfintei biserici. Bucuroși de construirea noii biserici erau cele 83 de familii care locuiau departe de biserica Sfinții Voievozi, unde erau arondați, și de unde preoții veneau cu greu pentru diferite slujbe la solicitarea enoriașilor. La rîndul lor acești credincioși, care trăiau în casele răslețe din cîmpia din afara orașului pe care pășteau turmele de oi, ajungeau rar la biserica Sfinții Voievozi, chiar și la botezuri, cununii și înmormîntări. Biserica Sfinții Voievozi avea o istorie mai veche, fiind pomenită într-un document din 1770, cînd ctitorul ei Mihalcea Băcanul a lăsat-o în grija preotului Pintilie. În locul acestei biserici din lemn a fost ridicată o alta din cărămidă subțire în 1817, pisania pomenindu-i ca ctitori pe Stoian Băcanul cu soția sa Zoița și pe Dimitrie Cojocarul sin Manciu⁵. La vremea aceea, biserica era la marginea orașului, locul în care cei certați cu legea găseau ascunzători și puteau cu ușurință să scape de autoritățile statului. În curtea acestui sfînt locaș s-a aflat casa lui Ioniță Tunsu, un cunoscut haiduc care a activat în capitală, în timpul guvernării rusești condusă de contele Pavel Kiseleff⁶.

Pe lîngă familiile primite din parohia Sfinții Voievozi, mai intrau în componența noii parohii și 81 familii care își ridicaseră case noi în vara anului 1853 pe moșia marelui agă Ioan Rosetti, fiul lui Constantin Rosetti. În 1837 Ioan Rosetti cerea naturalizarea, devenind în timp unul dintre importanții oameni de legătură cu Poarta otomană, și conducătorul Secretariatul statului pentru corespondența otomană. Aceste familii, dintre care cele mai multe se ocupau cu plugăritul, dețineau câte o bucată de pămînt. Trăiau în zonă și familii sărace, dintre care unele nu dețineau nici lotul necesar construirii casei⁷.

Din noua parohie urmau să facă parte 164 de familii, iar în parohia Sfinții Voievozi rămîneau 240 de familii. După derularea primelor demersuri, Nicolae Eftimiu i-a comunicat protoiereului că avea cărămidile, varul și nisipul pentru construirea locașului, iar credincioșii puteau da mărturie că deținea și mijloacele financiare necesare fără a cere ajutorul cuiva. Mai mult, Eftimiu dorea ca pe numele noii biserici treacă un han și o povarnă care să contribuie la întreținerea pe viitor a bisericii. Aducînd toate aceste dovezi de bună intenție, Eftimiu a primit din partea Mitropoliei Ungrovlahiei aprobarea cu nr. 6711 din 1853. La cererea ctitorului din 24 aprilie 1854, arhitectul Bucureștiului Xavier Willacrosse i-a acceptat elaborarea planului unei biserici de zid cu învelitoare de alamă sau șindrilă, dar numai după primirea avizului comunei. Ridicarea bisericii s-a făcut repede deoarece la 25 iunie 1854, Ioan Savu Zugravul a încheiat cu ctitorul un contract pentru pictarea bisericii „*ce face acum dumnealui în Ulița*

⁴Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 74.

⁵Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Enciclopedia locașurilor de cult din București*, vol. I, Edit. Universală, București, 2015, pp. 193-195.

⁶Ioniță Tunsu era oltean, născut la începutul anilor 1800 în comuna Optași. A fost paracliser la biserica Sfântul Gheorghe Vechi de pe Calea Moșilor (pe atunci Podul Târgului de Afară). Episcopul Ilarion al Argeșului vroia să-l preotească. Ioniță Tunsu s-a alăturat voluntar armatei conduse de Tudor Vladimirescu, la răscoala din 1821. Prin acțiunile sale, tânărul haiduc nu teroriza populația, ci jefuia pe cei bogați pentru a-i ajuta pe cei săraci. Trădat de un apropiat, a fost ucis împreună cu banda sa ca urmare a porucilor generalului rus Pavel Kiseleff.

⁷Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 79.

Tîrgoviștei” cu suma de 2000 de lei. În contract a fost stabilită și erminia picturii. Construirea bisericii a mers repede, căci era gata pentru sfințire la începutul anului 1855. Protoiereul Iancu Hartofilax a prezentat mitropolitului Nifon dorința ctitorului ca biserica să fie sfințită la 16 feb. 1855. Pentru oficierea slujbei, mitropolitul l-a delegat pe protoiereu. Biserica avea formă de cruce, cu o turlă, fără pridvor, fiind acoperită cu șindrilă. Portretul ctitorului era pictat la intrarea în pronaos sub cafas. Biserica a primit după dorința ctitorului hramul Cuvioasei Paraschiva, iar în anul 1870 a primit cel de-al doilea hram, cel al Sfântului Haralambie⁸. Biserica a mai primit și hramul Sfântului Nicolae, probabil ca mulțumire din partea ctitorului. Pe paginia unei Evanghelii dăruită bisericii în 1855 de către breasla brutarilor, sfântul locaș era pomenit cu numele de Sfânta Vineri Nouă din Ulița Tîrgoviștei.

Din nefericire biserica Sfânta Vineri Nouă nu a fost ocolită de încercările vremurilor. La nici un an de la sfințirea ei, protoiereul Ștefan al Plășii de Sus anunța Mitropolia că biserica fusese spartă și jefuită de hoți, care au furat un potir de argint, o linguriță, chivotul de argint cu Sfânta Împărtășanie, o cădelniță, câteva candelă, o cruce de argint, cununiile de argint și un veșmînt. În aceeași perioadă au fost jefuite și bisericile Răzvan, Albă-Postăvari, Spirea Veche și Manea Brutarul, toate din Plasa de Sus⁹.

Ca recunoștință și din dragoste pentru sfântul locaș, la 13 noiembrie 1857, familia de plugari Stana și Ivan au dăruit bisericii o casă cu două camere și un teren de 9 ½ stînjeni. Dezvoltarea transportului feroviar a determinat în timp exproprierea, în beneficiul C. F. R., a 354 m² din terenul bisericii. La marginea noii parohii, Domeniile Statului a oferit bisericii 16 pogoane pentru organizarea Cimitirului Sfânta Vineri, iar Primăria Capitalei a aprobat împrejmuirea acestuia. Familia Dumitru și Smaranda Dragomir a donat bisericii candelabru mare, iar în 1880 sfântul locaș a fost reînvelit cu șindrilă. În 1883 biserica avea trei clopote dintre care două fuseseră dăruite de Zaharia Luca. Pentru înfrumusețarea bisericii în 1888 a fost ridicată cea de-a doua turlă, fiind înnoit acoperișul și folosită ca învelitoare tablă¹⁰.

Sfântul locaș a primit în 1902 din partea lui Alexandru Vântu, profesor la Seminarul Central, o icoană mare de argint cu chipul Mîntuitorului Iisus Hristos. În anul 1911, familia Ghiță și Ecaterina Ionescu au donat bisericii prin testament casa din Calea Călărășilor nr. 259, care însă nu a ajuns niciodată în posesia parohiei. O casă a fost primită de parohie prin testament, în același an, din partea familiei Petre și Ioana Crețu. În anul 1921 a fost organizată casa parohială care se compunea din cinci camere, un antreu, o sală, bucătărie, sufragerie, magazine și pivniță¹¹. Biserica primise, prin act separat din partea ctitorului, două hanuri și mai multe moșii, fiind considerată la sfîrșitul secolului al XIX-lea una dintre cele mai bogate biserici din București. Proasta administrarea și jefuirea acestei averi chiar de către cei chemați să-i poarte de grijă, au adus sfântul locaș la ruină.

În perioada interbelică activitatea filantropică și culturală a parohiei a fost întreținută de o Asociație, organizată sub forma unui comitet, condusă de preoteasa Vintilescu, care făcea colecte, recurgea la donații și obținea venituri din vânzarea de măștișoare, broșuri și din organizarea de concerte și spectacole. Din sumele obținute Asociația cumpăra haine și încălțăminte pentru copii și pentru elevele de la școala de surdo-mute *Principesa Marioara* din Capitală, și alimente pentru nevoiași și pentru bolnavii Spitalului *Sfântul Pantelimon*. Asociația reușea mobilizarea pentru activitățile sale filantropice și a unor particulari, care contribuiau direct la ajutorarea credincioșilor săraci¹². Majoritatea bisericilor bucureștene aveau astfel de comitete de binefacere cu implicarea directă a soțiilor preoților slujitori. Se

⁸Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 93.

⁹Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 96.

¹⁰Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 103.

¹¹Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77, f. 108.

¹²Dragoș Carciga, *Bucureștii milei. Între generozitate și afacere 1918-1940*, Edit. Comunicare.ro, București, 2013, pp. 274-278.

considera că prin implicarea acestora în activitatea filantropico-misionară a parohiilor creștea și prestigiul clerului ortodox.

Sitare morală a locuitorilor Parohiei Sfînta Vineri Nouă era una precară, fiind afectată de sărăcie și de prostituția care era în floare în preajma Gării de Nord. Fiind o zonă de tranzit, parohia număra mulți chiriași. Pînă în 1949, cînd a fost interzisă funcționarea bordelurilor, la Gara de Nord era unul dintre cele mai mari focare de prostituție din București. În capitală funcționau 65 bordeluri autorizate înainte de cel de-al doilea război mondial. Din acestea, cele mai modeste se găseau în preajma Gării de Nord, iar cele mai multe funcționau în perimetrul format de străzile Crucea de Piatră, Cantemir, Nerva Traian și Campoduci. De aceea, activitățile filantropice desfășurate de parohiile bucureștene erau bine primite, familiile preoților avînd un rol important în susținerea vieții morale.

În anul 1931 terenul pe care se afla biserica a fost expropriat de C. F. R., pentru reorganizarea zonei Gării de Nord. Ultima slujbă religioasă a fost săvîrșită în biserica Sfînta Vineri Nouă la 30 aprilie 1931. Odată cu biserica a fost demolată și casa parohială. Pentru a se păstra în memoria publică amintirea vechii biserici, la vremea respectivă, a fost montată o placă pe zidul Gării de Nord, într-o nișă specială. Ceferiștii aveau un respect deosebit pentru biserica pe care au trebuit să o demoleze, considerînd-o locaș protector al celor care munceau în transportul feroviar. Ceferiștii care plecau în curse aveau obiceiul să se închine mai înainte în fața acestei biserici. După demolare a fost amenajată o capelă în casele vechi din Calea Griviței nr. 197, unde a fost organizată și o casă parohială pentru doi preoți. Această capelă a fost distrusă la rîndul ei de bombardamentele Aliților, care au afectat Bucureștiul în 1944.

La 14 oct. 1940, a fost pusă piatra de temelie a noii biserici cu hramul Sfînta Cuvioasă Parascheva din Bulevardul Nicolae Titulescu nr. 159, pe terenul cumpărat din fondul format în urma exproprierii, în anul 1937. Slujba a fost săvîrșită de arhiepiscopul Veniamin Pociitan-Ploieșteanul, vicar patriarhal, paroh fiind Ioan Popescu-Călinești. Construcția impozantei biserici s-a realizat în timpul războiului, în anii 1940-1942, prima slujbă fiind săvîrșită la 16 aprilie 1944, cu toate că ferestrele sfîntului locaș nu erau încă puse.

Noua biserică, pe care o vedem astăzi, a fost construită de Întreprinderea Tiberiu Erimia din beton armat și cărămidă, după proiectul arhitectului Dimitrie Ionescu-Berechet. La vremea respectivă biserica se impunea în arhitectura zonei prin monumentalitate, fiind cea mai înaltă construcție, turla Pantocrator ridicîndu-se la 42 de m înălțime. Chiar și astăzi, deși este înconjurată de blocuri înalte, rămîne vizibilă prin grandoarea sa. Deși nu are pridvorul care caracterizează stilul brâncovenesc, împrumutat de multe biserici bucureștene, intrarea în sfîntul locaș este străjuită de un portal impunător ce are deasupra sa reprezentată în mozaic Murano icoana Sfîntei Cuvioase Parascheva, realizată de Bogdan Profeta după un proiect al pictorului Gh. Popescu. Fațada are deasupra sa două turnuri octogonale fixate pe baze pătrate, model care este dezvoltat la o scară mai mare de turla ridicată pe naos¹³. Lîngă biserică a fost ridicată, începînd cu anul 1946 o casă parohială cu etaj pentru doi preoți și camere pentru doi cîntăreți.

O fișe parohială din anul 1948 face precizarea că biserica avea nevoie de tencuieli exterioare, de instalarea caloriferelor și a mobilierului, dar și de pictarea vastului interior. Parohia avea un număr considerabil de locuitori, fiind consemnate 3095 de familii din care 2855 erau ortodoxe, 150 mozaice, 67 catolice și 11 protestante, la care se adăugau și cîteva familii ce mărturiseau alte culte creștine, inclusiv o familie de musulmani. Cu extinderea orașului s-a mărit și parohia, nevoită treptat să cedeze din numeroasele familii parohiilor înființate în zonă mai tîrziu, în special parohiei Sfînta Maria Domenii.

¹³Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Enciclopedia locașurilor de cult din București*, vol. I, Edit. Universală, București, 2015, pp. 447-449.

În anul 1948 biserica avea în proprietate o casă parohială cu trei apartamente, cu o curte și dependințe situate în Bulevardul Nicolae Titulescu nr. 197. Biserica mai avea o casă parohială cu dependințe și curte situată în strada Dan Vodă nr. 4, care era închiriată, dar și trei prăvălii situate în Calea Griviței nr. 197, închiriate și ele pe sume considerabile, care însă constituiau dosarul unei exproprieri. Între proprietăți mai erau trecute: o casă cu o curte în str. Bihor nr. 41, care era închiriată și o casă în str. Turda nr. 80.

Dacă biserica era ridicată la sfârșitul războiului, lucrările de finisaj au fost reluate abia în anul 1949, sfântul locaș fiind înzestrată cu mobilierul de lemn, cu candelabre și sfeșnice. Pictura bisericii de o frumusețe deosebită realizată pe o suprafață de 1600 m², impresionează și astăzi, aceasta fiind realizată în anii 1950-1952, sub supravegherea preotului Ion Hurduc, de către o echipă formată din pictorii Ștefan Constantinescu, Gh. Popescu, N. Stoica și Eugen Profeta¹⁴. În anul 1987 biserica a fost restaurată, iar pictura a fost spălată și vernisată de arhimadritul Sofian Boghiu.

Lucrările de înfrumusețarea au continuat și după decembrie 1989, fiind instalată în 1992 o frumoasă catapeteasmă din lemn sculptat de meșterii moldoveni din Tîrgu-Neamț conduși de Ioan și Constantin Foșalău. Pe frumoasa tîmplă au fost montate icoanele vechi ale fostei biserici din Ulița Tîrgoviștei, alături de icoanele noi ale Cuvioasei Parascheva, Sfântului Apostol Andrei, Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul și Sfântului Arhidiacon Ștefan. Pe lângă aceste icoane valoroase, în biserică se păstrează și o raclă cu moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva, Sfântului Haralambie, Sfântului Ierarh Nicolae, Sfântului Grigorie Teologul și Sfinților Mucenici din Rait și Sinai.

BIBLIOGRAPHY

Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 77.

Arhiva Națională Istorică Centrală, fond Dudu Velicu, Dosar nr. 196, doc. 1 decembrie 1858.

Carciga, Dragoș, *Bucureștii milei. Între generozitate și afacere 1918-1940*, Edit. Comunicare.ro, București, 2013.

Stoica, Lucia, Ionescu-Ghinea, Neculai, *Enciclopedia locașurilor de cult din București*, vol. I, Edit. Universală, București, 2015.

Ștefănescu D. I., „Biserica Sfânta Vineri-Nouă din București. Arhitectura. Mozaicul frontispiciu în cadrul picturii murale”, în *Glasul Bisericii*, Anul XIX (1960), nr. 7-8, pp. 607-617.

¹⁴I. D. Ștefănescu, „Biserica Sfânta Vineri-Nouă din București. Arhitectura. Mozaicul frontispiciu în cadrul picturii murale”, în *Glasul Bisericii*, Anul XIX (1960), nr. 7-8, pp. 607-617.